

NARRATOLOGIESE ONDERSOEK NA DANIËL 1: GOD BELOON GETROUHEID

M. Nel¹

ABSTRACT

A NARRATOLOGICAL ANALYSIS OF DANIEL 1: GOD REWARDS LOYALTY

The hypothesis of this article is that a narratological analysis of Daniel 1 may be useful in understanding it. Daniel 1 is a narrative without historical foundation and should be read and interpreted as literature. Whereas the tales in the Daniel book pretend to be about historical figures, they are literary tales that encourage people in a historical crisis situation. In the narratological synthesis the following elements are investigated in terms of their contribution to the tale: the narrator and his/her theological outlook; the temporal, spatial and social settings of the tale; the characters in the tale, and the plot which is a plot within a plot. The narratological discussion implies that Daniel 1 conveys the message: God is in control of what is happening with His people. His reign is sovereign. He is where His children are. His children are there because He put them there. His people have the responsibility to serve and honour Him even in the strange country of exile. He uses them in that country. and He blesses them there. He is the great God.

1. HIPOTESE EN METODOLOGIESE RAAMWERK²

Die hipotese is dat 'n narratologiese analise 'n bydrae sal lewer om Daniël 1 as literatuur te verstaan. Die Daniëlboek gee voor om verhale van historiese figure te bied terwyl dit in werklikheid literêre verhale gebruik om binne 'n historiese krisissituasie 'n boodskap oor te dra.

'n Veronderstelling wat grondliggend aan die literêre metode is, is dat (dele van) die Ou Testament 'n produk van die verbeelding is. Dat verhale as verbeeldingryke werk beskou word, beteken nie dat alle kontak met die werklikheid deurbreek word nie. Dit beteken wel dat dié verhale op dieself-

1 Dr. M. Nel, Navorsingsgenoot, Departement Ou Testament, Fakulteit Teologie, Universiteit van Pretoria.

2 Die studie is moontlik gemaak deur 'n na-doktorale genootskap deur die Universiteit van Pretoria toegeken vir die periode 2001/2002.

de vlak as enige ander literêre werk bestudeer word. Die literêre benadering onderneem 'n gedissiplineerde ondersoek na 'n geskrewe teks wat na sy wesensaard metafories is (Robertson 1977:6). Die vrae wat die literêre benadering beantwoord, is onder meer: hoe suksesvol is dié karakter in terme van die verhaal waarin dit 'n rol speel, en wat is dié literêre werk se bepaling van skoonheid of waarheid?

In die literêre beskrywing van 'n narratief is daar verskeie elemente wat 'n belangrike rol speel. Die elemente vorm die formele en strukturele aspekte van die narratief. Elke narratief is 'n unieke skepping. Tog bestaan dit uit universele komponente en tegnieke wat alle narratiewe met mekaar deel. Dit vorm die struktuur van die narratief, alhoewel elke narratief dit op 'n unieke wyse kombineer en benut. Die komponente en tegnieke beïnvloed mekaar. Om sistematies en georganiseerd die verskillende vorme te verstaan, moet die samestelling van die hele narratief ontrafel word en die tegnieke afsonderlik en gesamentlik ondersoek word. Die elemente waaruit 'n narratief bestaan, is die verteller, die agtergrond, die karakters, die intrige en styl.

2. INLEIDING

Daar is eenstemmigheid onder navorsers dat die tweede-eeuse skrywer of samesteller van die Daniëlboek hoofstuk 1 bygevoeg het nadat hy die verhale en visioene reeds saamgevoeg het.³ Daniël 1 verskil van die ander verhale (Dan. 2-6) deurdat dit in Hebreeus geskryf is. Die funksie van die verhaal in Daniël 1 is om as 'n inleiding tot die Daniëlboek te dien.

Die belangrikste rede hoekom ek Daniël 1 as inleiding sien, het te doen met die eie aard en oriëntasie daarvan. Die temas in die volgende hoofstukke draai om die koninklike hof, die soewereiniteit van God, en die optrede van Diaspora-Jode teenoor heidense konings. In die eerste hoofstuk word dié temas aan die bod gestel as die skrywer van die Babiloniese ballingskap en die tempel, en Jode wat uit hul vaderland weggevoer is, vertel. As inleiding verbind dié hoofstuk die Diaspora-figure — die vier Jode, met klem op Daniël — aan die Jerusalemtempel en -kultus (Wills 1990:8). Terselfdertyd stel die skrywer die karakters wat in die res van die verhale die

3 Die studie aanvaar dat Daniël 1 'n inleidende funksie vervul. Daniël 1 stel die karakters aan die leser voor en skets die agtergrond vir die res van die verhale. Dat Daniël 1 inleidend is, kan die duidelikste gesien word as Daniël 2 los van Daniël 1 gelees word. Daniël 2 maak sin omdat dit 'n eenheid vorm. Daniël 1 verskaf egter ontbrekende inligting wat nie in Daniël 2 herhaal word nie, en waarsonder Daniël 2 arm is.

hoofrolle vervul, aan die leser voor. Daar word verduidelik hoe en hoekom hulle in Babel gekom het.

Humphreys (1973:219) meen die eerste hoofstuk beskryf die twee hoof-elemente of -kenmerke in die persoonlikhede van Daniël en sy drie vriende. Die eerste kenmerk is die vier Jode se toewyding aan hul godsdienstige erfenis en God (1:8-16). Die tweede element is hul wysheid en insig (1:17-20). Die skrywer bring dié twee temas elke keer in die volgende vyf verhale weer in verband met die vier Jode. In Daniël 2 en 4 is Daniël die wyse man wat die koning se droom uitleg. In Daniël 3 en 6 bring die toewyding van die drie vriende, en Daniël hulle in die moeilikheid. En in Daniël 5 is die wysheid van Daniël vir die uitleg van die skrif aan die muur verantwoordelik. Ander temas word in die onderskeie verhale bekend gestel, maar die twee elemente wat Daniël 1 in die vier Jode vind, kom regdeur voor. Daarom beklee hoofstuk 1 'n inleidende funksie.

Aanvanklik, meen Humphreys (1973:211), het die ses verhale gedien om 'n profiel van Joodwees in die vreemde, in die Diaspora, te teken. Die doel daarmee was om as 'n model vir ander Jode wat hulle in soortgelyke omstandighede bevind, te dien. Die Jood word aangemoedig om soos Daniël en sy vriende getrou aan die geloof van hul voorvaders te bly en geen kompromieë aan te gaan nie.

Die geloof van die Jode in die tweede eeu, vir wie die verhale byeengebring is, word deur Antiochus IV se Hellenisasiebeleid bedreig. Hulle word deur die verhaal van Daniël 1 aangemoedig om hulle nie te verontreinig deur ongehoorsaam aan die *Tora*-bepalings te wees nie. Antiochus het volgens 1 Makkabeërs 1:47-51 die offerandes in die tempel en die viering van alle feeste, voorbidding en die besnydenis verbied. Die besit van die Wetboek is verbied (1 Makk. 1:50). Onrein offers is oral in dorpe op altare gebring (1 Makk. 1:58). "Wie ookal die woord van koning Antiochus verontagsaam het, hy moes sterwe" (1 Makk. 1:52).⁴

Die verhale wat aan 'n heidense koningshof afspeel, gee vir die leser van die tweede eeu v.C. die versekering dat God ook in Babel leef en werk, en nie slegs tot die dampkring van Jerusalem of die tempel beperk is nie. God se volk in Babel sal oorleef omdat Hy saam met sy kinders is. Hy verwag van sy volk om hul getuienis in Babilon uit te leef ondanks die lyding wat dit inhou, en ongeag die prys wat dit kos.⁵

⁴ Die Makkabeërboek is deur Mijnhardt (1996) in Afrikaans vertaal.

⁵ Psalm 137 vra: Hoe kan ons die Here se lied in 'n vreemde land sing? Jeremia 29:7 gee dieselfde antwoord as die Daniëlboek: Bevorder die belange van die stad waar julle land. Bid vir die stad se belange, want sy belange is ook jul belange.

Collins (1977:30) meen dit is van belang dat Daniël en sy vriende koninklike raadgewers word. Op dié wyse aanvaar hulle verantwoordelikheid vir hul situasie en geloof. Om verantwoordelikheid vir hul Jood-wees in ballingskap te aanvaar, is 'n belangrike manier waarop Jode hul getuienis uitleef.

3. NARRATOLOGIESE SINTESE

Die Daniëlverhale maak 'n onderskeid tussen die werklike en geïmpliseerde skrywer noodsaaklik. Historiese kritiek toon dat die werklike Daniëlskrywer in die tweede eeu leef, as redakteur wat die onderskeie verhale (Dan. 1-6) in lyn met mekaar bring, en dit in 'n bundel byeenvoeg. Die werk ontstaan in reaksie op die Antiochus IV-vervolginge, wat tot die Makkabese opstande lei. Die geïmpliseerde skrywer, Daniël, leef egter in die eeu(e) tydens en na die Babiloniese ballingskap. Hy word geteken as 'n belangrike amptenaar aan die wêreldheersers se koningshof. Die werklike skrywer skeep die fiksie van 'n geïmpliseerde skrywer, en skuil dan agter dié figuur om sy verhaal historiese beslag te gee.

Die geïmpliseerde skrywer word van die verteller onderskei.⁶ Die verteller vertel wie op watter stadium wat doen, of sê. Die leser herken die geïmpliseerde skrywer slegs deur wat die verteller sê — deur die gesprekke van die karakters, en deur die organisasie en aanbidding van die intrige en agtergrondgegewens. Die verteller is as't ware die stem wat die geïmpliseerde skrywer gebruik om sy verhaal te vertel.

3.1 Verteller

Die verteller speel 'n belangrike rol in dié verhaal. Dit is sy teologiese uitkyk wat beslissend vir die verhaal is: God gee Jerusalem en die tempelvoorwerpe in Nebukadnesar se hande. God gee aan die hoofpaleisbeampte goeie

There is for Israel no "separate peace", no private "welfare" by withdrawal from the world of international reality ... It is an insistence that Israel is a member of a larger community of nations over which Yahweh rules (Brueggemann 1997:90).

Dieselfde gebeur in die Brief aan Diognetus (V:12-17) wat beskryf hoe Christene in die wêreld vervolgd sal word, maar sal oorleef. Dit is belangrik dat hulle verantwoordelikheid vir die uitlewing van hul geloof sal aanvaar. Joubert (1979) som die Daniëlboek op met die twee elemente mag en verantwoordelikheid.

⁶ Hier word erken dat die skrywer en/of verteller vroulik kon wees, net soos die geïmpliseerde en werklike leser ook vroulik kon wees. Die tekortkominge van taal om inklusief te wees, word erken.

guns jeens Daniël se versoek. God gee aan die vier Judeërs wysheid en insig. Sonder dié inligting, wat nie aan die karakters bekend is nie, sou die verhaal min vir die leser vertel het. Dit is 'n kenmerk van Bybelse verhale dat dit vanuit 'n teologiese oogpunt beskryf word. God speel 'n belangrike rol in Bybelse verhale.⁷ Die verteller bepaal die teologiese gang van die verhaal.

Die verteller se historiese uitgangspunt vorm die evaluerende gesigspunt van God. God se evaluerende gesigspunt verteenwoordig 'n etiese standpunt, wat bepaal wat reg en verkeerd is. Die geïmpliseerde skrywer gebruik God se perspektief om sy verhaal te struktureer. Wanneer hy na God verwys, vorm dit elke keer 'n draaipunt in die verhaal. Die gesigspunt van God bepaal ook die leser se vereenselwiging met die karakters en die gang van die verhaal. Die leser beleef simpatie (en empatie) met Daniël omdat hy getrou aan God bly. Hy sien die ironie van Nebukadnesar se gedrag (v. 2) raak, naamlik om die tempelvoorwerpe in sy tempel te plaas omdat hy dit kontrasteer met die perspektief van die verteller. Die verteller het reeds Nebukadnesar se oorwinning aan die Here toegeskryf (v. 1). Die feit dat Nebukadnesar (en hy) teenoor God gestel word, lei daartoe dat die leser hulle met antipatie beskou.⁸

Die verteller gebruik God se evaluerende gesigspunt as 'n kragtige retoriese instrument. Die verteller hou die evaluerende gesigspunt as normatief voor. Hy bied duidelike leiding aan lesers hoe hulle die verhaal moet verstaan. Die evaluerende gesigspunt vorm die standaard wat die interpretasie van die verhaal bepaal. Die verteller skuil as't ware agter God se gesag om sy etiese standpunt te regverdig.⁹ Die evaluerende gesigspunt vorm die perseptuele gesigspunt, volgens Chatman (1990:78) se klassifikasie, of die ideologiese vlak in die gesigspunt, volgens Uspensky (1973:134). Die perseptuele gesigspunt is die perspektief wat die verteller gebruik om die gebeure te vertel.

Die evaluerende gesigspunt bepaal ook die verhaal se belange-perspektief. Die geïmpliseerde leser sien raak dat die koning se *bona fide*-besluit oor

7 Vir een van die mees konsekwente en bevooroordeelde teologiese uitkyke kan die Kronis se beoordeling van die konings van Israel en Juda vergelyk word — dit is die priester wat vanuit 'n tempeloogpunt na die politieke situasie kyk.

8 Op fraseologiese vlak verraai die verteller sy gesigspunt deur drie verwysings na God (vv. 2, 8 en 17). Op temporeel-ruintelike vlak gebruik die verteller die kontras tussen Jerusalem en Babel, met die assosiasies wat dit vir geïmpliseerde lesers inhou.

9 "The right way of thinking ... is aligned with God's point of view" (Powell 1990:24). Wat God dink, is per definisie waar en reg (Kingsbury 1984:4-7).

die kwekeling-wyse manne se daaglikse voedselvoorsiening Daniël se belange direk raak. Sal Daniël (en sy vriende) bereid wees om te kompromitteer? Reinheids- en kultiese tradisies is vir Jode in die gebruik van kos baie belangrik.

Die beslissende draai in die verhaal kom voor as Daniël sy belang met dié van God identifiseer. Die verteller noem dit nie eksplisiet in die verhaal nie. Maar die geïmpliseerde leser het dit onmiddellik raakgesien. Die verteller beklemtoon dat Daniël se belange met dié van God vereenselwig word deur die godsdienstige assosiasie van Daniël se besluit oor die kos te verswyg. In dié geval dien Daniël se belange-gesigspunt ook die verhaal se belang.

Die verteller stel twee gesigspunt langs mekaar. Aan die een kant staan die koning se gesigspunt as hy bepaal dat die jongmanne wat as aspirant-howeling gekies word, aan streng kwalifikasies moet voldoen. Hulle moet sonder liggaamsgebrek, mooi, toegerus met kennis, verstandig, bekwaam en in staat om in die paleis diens te doen, wees (v. 4). Hulle moet ook vaardig in die Chaldee skrif en taal wees. Daardeur erken hulle die koning se gesag, sowel as die gesag van die gode wat deur die koning vereer word. Die koning se bydrae tot die aspirant-howeling se toerusting is die opleiding wat hy aan hulle laat gee en die kos en wyn wat van sy tafel kom. Aan die ander kant staan Daniël se gesigspunt as hy kies om aan sy God getrou te bly. Hy erken die gesag van sy God. Die risiko wat hy in die oë staan, is dat sy besluit die koning se argwaan op die hals kan haal.

Die verteller gebruik meer as een gesigspunt vir ironiese en dubbelsinnige doeleindes. Dubbelsinnigheid kom in Daniël 1 voor as onderskeie karakters albei gesigspunte, God s'n en die koning s'n, as die waarheid voorhou. Hieruit ontstaan 'n stryd tussen konflikterende gesigspunte. In Daniël 1 is dit 'n oneweredige stryd. Wie kan immers teen die wêreldheerser, Babel, stand hou? Dit is dié element wat spanning in die intrige van die verhaal opbou. Hoe kan Daniël dit waag om aan die koning ongehoorsaam te wees? Sy optrede sou selfs as rebellie geïnterpreteer kon word. Wie waag dit om in opstand teen die Babiloniese koning te kom?

Die verteller breek die raamwerk van sy verhaal ("*breaking frame*") wanneer hy na God verwys. Hy gaan staan bokant sy verhaal om iets vir die leser te sê. Die leser kan nie uit die verhaal aflei dat God Jerusalem en Jozakim in Nebukadnesar se hand gegee het, of die hoofpaleisbeampte gunstig gemaak het, of aan die vier Jode wysheid gegee het nie. As die verteller dit nie sê nie, sal die leser dit nie weet nie. As hy dit nie geweet het nie, sou die verhaal min sin gemaak het. Dan was dit 'n verhaal van vier Jode wat die koning se kos weier, en steeds in die eksamens suksesvol is. Nou kry

die verhaal toegespitste betekenis: omdat Daniël aan God getrou bly, seën en beloon God hom deur aan hom die nodige wysheid te gee. Dit bring die perspektief dat God so groot is dat Hy die gang van nasies bestuur. Om dié rede is Daniël 'n belangrike figuur aan die Babiloniese (en Persiese) hof.

Gegewens in Daniël 1:1-2 is histories onjuis. Wanneer die verhaal as 'n literêre produk beskou word, verskaf dit geen probleme vir die leser nie. Die leser onderneem om die verteller te vertrou. Die verteller span 'n historiese gebeurtenis in om sy verhaal tyd-ruimtelik te lokaliseer. Die historiese plasing is wel van belang ter wille van die assosiasies wat dit oproep. Dat die presiese gegewens nie met die werklikheid ooreenstem nie, is vir die literêre kritikus en dus vir die narratologiese lees van die verhaal nie van belang nie.

Die verteller se gesigspunt kom ook na vore in die wyse waarop hy die karakters se name gebruik. Daar word slegs twee maal na Jojakim verwys (in vv. 1 en 2). Hy word elke keer as "koning" beskryf. Die eerste keer word dit met die byvoeging "van Juda" presiseer. Die beskrywing van Jojakim as koning staan in direkte kontras met Nebukadnesar, wat ook as koning beskryf word. Nebukadnesar word as "koning" aan die begin en einde van die vertelling beskryf (in vv. 1 en 18). Verder word hy net as "Nebukadnesar" (in v. 2) en as "koning" (vv. 10, 20) aangedui. Die verhaal leen hom nie tot verwarring oor wie dié koning is nie. Jojakim is immers uitgeskakel. Die Here het hom in die hand van die koning van Babel gegee. Dit lyk na magsoorname en -oorgawe, maar die verteller se gesigspunt bevestig 'n ander magsoorname. Die verteller se gesigspunt dui op die kontras wat in sy wêreld funksioneer: tussen Jojakim en Nebukadnesar, Jerusalem en Babel, die Jood en Babiloniër, en JHWH en Marduk.

Die hoofpaleisbeampte word by die naam aangedui as 'n karakter wat 'n belangrike rol vervul. Die opsiener speel 'n kleiner rol en vervul 'n minder belangrike funksie — hy is naamloos.

Die koning verander die vier Jode se teofore name in name met Babiloniese ondertone. Dit het te doen met ontmagtiging en dekulterering. Dit kan selfs verband hou met die name van Babiloniese gode. In die verhaal vervul die naamsverandering (vv. 6-7) nog 'n funksie: dit dui op die Jode se opname in 'n nuwe wêreld, waar die vreemde koning mag en besitreg oor hulle uitoefen. Die verteller beklemtoon hierdeur sy gesigspunt dat die Jode maklik in die Babiloniese kultuur en godsdiens opgeneem kon word, as hulle nie doelbewus daarteen gewaak en maatreëls ingestel het om dit te keer nie.

Dat die vier Jode wel daarteen gewaak het om nie in die vreemde hof opgeneem te word nie, sien die leser in die verteller se gebruik van die Jode se name in die res van die verhaal. Die Hebreuse name word konsekwent gebruik (vv. 8, 10, 11, 17, 19 en 21). Daniël neem hom voor om hom nie met die koning se kos te verontreinig nie, en in verse 11 en 19 word hulle as Hebreuse getroues beskryf. Die poging van die koning om nuwe name te gee sou 'n poging tot kapitulasie aan die nuwe wêreld uitbeeld. Die verteller verraai deur die gebruik van die teofore name by die voedsel episode dat die Jode nie hul identiteit sal wegdobbel terwyl hul aan 'n vreemde hof diens doen nie.

Die verteller se gesigspunt kom baie duidelik na vore in sy teologiese uitsprake. Daniël 1 se uitsprake oor God vervul 'n ironiese funksie. Nebukadnesar beleër Jerusalem. As hy dit oorweldig, voer hy 'n gedeelte van die tempelgereedskap weg. Hy plaas dit in die tempel van sy god. So vier hy sy god se oorwinning oor die God van die Jode. Maar, sê die verteller, dit is juis dié God, die Here, wat vir koning Jojakim en 'n gedeelte van die tempelgereedskap in die koning van Sinar se hand gee. God se mag word beklemtoon.

Die tweede verwysing na God is problematies. God maak die hoofpaleisbeampte gunstig teenoor Daniël se versoek (v. 9). Tog maak dit nie 'n verskil nie. Die beampte weier steeds om aan Daniël se versoek toe te gee. Die skrywer gebruik dit as 'n stylelement om spanning te laat oplaai en die vraag te stel of God werklik so magtig is. Wil die verteller die klimaat skep wat deur God se ingrype bepaal word sodat die opsiener tot die proefneming instem?

Die laaste verwysing na God is in vers 17. Hy gee wysheid en insig aan die vier Jode wat beginselvas deur die opleiding gebly het. Daniël kry die vermoë om gesigte en drome uit te lê. Die verteller verskaf die inligting om te verduidelik hoekom die Judeërs beter as enige van die wyse manne is. Dit is nie 'n natuurlike gawe wat hulle ontvang het nie. God gee dit. Die verhaal se teologiese betekenis is in 'n groot mate in dié verteller-gesigspunte te vinde. Daarsonder sou die verhaal nie eens belangrik genoeg gewees het om te vertel nie.

'n Opvallende verwysing kom in vers 3 voor: "van die seuns van Israel, van die koning se saad, en van die adellikes". Israel is al vir meer as 'n eeu in ballingskap. Wat bedoel die verteller as hy na Juda as "Israel" verwys? Weet hy moontlik nie wat die verloop van die geskiedenis van die noordelike en suidelike ryk is nie? Hy het tog pas van Jojakim as die koning van "Juda" gepraat? Ek meen die verteller kyk doelbewus uit die gesigspunt van Nebukadnesar. Dit is die manier waarop die verteller op Nebukadnesar

se onkundigheid wys. Nebukadnesar is volgens dié perspektief nie eens bewus van die onderskeid tussen Judeërs en Israel nie! Die verteller skets so die koning as onsensitief teenoor die ballinge. Dieselfde gebeur as die verteller meld dat die koning aan die ballingkwekelinge uitstekende kos verskaf, sonder om in ag te neem dat dit met hul oor gelewerde godsdienstige gebruike bots.

Die verteller dig die vereistes wat aan kwekelinge gestel word aan die koning se gesigspunt toe. So skets die verteller die ydelheid van die koning (vv. 4-5). Slegs die beste, slimste, gesondste en mooiste jongmanne moes diens doen. Nebukadnesar is immers die koning wat oor die hele bewoonde wêreld regeer. Die koning se vereistes vorm 'n ironiese kontras met die gegewens van verse 15 en 17. 'n Groente-en-waterdieet sorg dat die Jode beter en mooier en gesonder as die ander kwekelinge lyk. En God sorg dat hulle slimmer en gesonder is. So dryf die verteller die spot met Nebukadnesar: sy kos en opleiding is nie in staat om te doen wat God en sy kinders se toewyding aan Hom kan doen nie.

Ek aanvaar dat Daniël se besluit om nie die koningskos te gebruik nie vir godsdienstige redes geneem word. Hy (en sy vriende) wy hulle ten volle aan God. Hulle verkoop nie hul siele aan die nuwe meester nie. Die verteller skets Daniël in die verhaal as 'n toegewyde, beginselvaste en getroue mens wat nie sy God of Jood-wees verrai nie.

Die oordrywing van die Jode se wysheid en insig — die koning vind niemand onder die kwekelinge so goed nie, en hulle vaar tien maal beter in alle sake as die ervare wyse manne — verrai ook die verteller se gesigspunt. Dit is 'n ideologiese of konseptuele gesigspunt. God maak die Jode die beste.

3.2 Agtergrond

Agtergrondgegewens dien 'n verskeidenheid van funksies. Die gegewens kan simbolies of ironies aangewend word. Dit kan die manier wees waarop die verteller karakters aan die leser voorstel, of waardeur sy konflik bepaal. Agtergrond skep ook die stemming vir die vertelling, en sluit temporele, ruimtelike en sosiale gegewens in. Verder verskaf agtergrondgegewens die konteks waarteen die karakters se aksies beskryf word. Die verteller verrai ook deur die agtergrondgegewens wat hy verskaf, iets oor sy gesigspunt.

3.2.1 Temporele gegewens

Geen vertelling kan sonder 'n tydsaanduiding bestaan nie. Die verteller gee aan Daniël 1 'n historiese plasing: “in die derde regeringsjaar van Jojakim, koning van Juda” (v. 1). Dit is die jaar waarin Nebukadnesar Jerusalem be-

leër. Die verteller gee nie 'n verdere datum om aan te dui wanneer Nebukadnesar die stad oorwin en inneem of 'n deel van die tempelgereedskap na Babel terugvoer nie.

Wanneer die koning in Babel terug is, gee hy opdrag dat jongmanne uit die ballinge gesoek moet word wat voor hom kan staan. Dit vul die ontbrekende inligting in: die koning het nie slegs tempelgereedskap weggevoer, soos vers 2 kan impliseer nie.

Die jongmanne se opleiding is drie jaar lank (v. 5). Die getal “drie” het 'n funksie in die verhaal. Dit beskryf die opleiding van die kwekelinge as volledig en omvattend. Gedurende die opleidingstyd vind Daniël se gesprek tussen Daniël met die hoofpaleisbeampte (vv. 8-10), asook met die amptenaar (vv. 11-16) plaas. Die amptenaar doen die eksperiment wat in verse 14-15 beskryf word. Vers 15 verskaf die tydsaanduiding van die eksperiment: “na tien dae”. Die eksperiment waartoe die amptenaar instem, is geslaagd. Die resultate is na tien dae sigbaar. Vir moderne lesers klink dit onmoontlik dat die dieet na tien dae reeds tot resultate sou lei. Die verteller gebruik egter die getal “tien” om vir sy geïmpliseerde lesers te verduidelik dat die periode waarin die proefneming gedoen is, omvattend genoeg was. “Tien” dui op 'n volledige periode.

Die volgende tydsaanduiding kom in vers 18 voor: “op die tyd wat Nebukadnesar bepaal het dat die jongmanne voor hom gebring moet word ...” Dit is die dag van verantwoording. Dié tydsaanduiding word gebruik om te beklemtoon dat die koning beheer oor die kwekelinge uitoefen, en die tydstop bepaal waarop die jongmanne geëvalueer word.

Die laaste tydsaanduiding kom aan die einde van die verhaal voor: “tot in die eerste regeringsjaar van Kores”.¹⁰ Dit dui die lengte van Daniël se dienstyd aan vreemde howe aan. Die verwysings na tyd aan die begin en einde van die verhaal vorm 'n *inclusio*. Dit is funksioneel tot die inleidende funksie van Daniël 1. Vers 1 dui aan wat die vier Jode in Babel doen, en vers 21 dui aan hoe lank Daniël in Babel bedrywig was. So omsluit die verteller Israel se geskiedenis van 'n krisiservaring. Die verteller dui aan dat Daniël vir die volle duur van die ballingskap in vreemde oorheersers se diens was. So maak hy van Daniël 'n simbool van Jode in ballingskap.

10 Die diskrepansie van Daniël 1:21 met Daniël 10:1 is vir historiese kritiek van belang.

Die verwysing na die beleg en val van Jerusalem, en die Judese ballingskap, vorm in Ricoeur (1986, 1988) se terme monumentale tyd.¹¹ Dit verwys nie slegs na 'n historiese gebeurtenis nie. Vir die (Joodse) geïmpliseerde leser vertel die ballingskapsverwysing van 'n eindpunt en 'n beginpunt. Die ballingskap was die einde van Juda se onafhanklike bestaan as 'n nasie-in-eie-reg, soos deur Dawid se regering geïdealiseer. Dit was die beginpunt van 'n nuwe bestaan, sonder die tempel en onafhanklikheid.¹² Die ballingskap lui die tyd in dat die Mosaïese *Tora* opgeskryf word, en die Joodse samelewing om die sinagoge en *yeshiva* (skool) gebou word.

Tyd staan nooit in Daniël 1 stil nie. Die verhaal verloop vinnig. Die krisis wat deur Daniël se besluit in vers 8 veroorsaak word, lei tot 'n komplekse situasie. Dit bou spanning by die leser op. Die krisis skep ook vinnige psigologiese tyd. Psigologiese tyd is die spoed waarteen die vertelling volgens die leser se subjektiewe gevoelens verloop.

Wanneer Genette (1980:113-160) se aanduiding van tydsverloop op Daniël 1 toegepas word, dui dit die belangrikste deel van die vertelling aan.¹³ Die belangrikste deel van enige vertelling kom voor wanneer vertelde en vertellingstyd naastenby met mekaar ooreenstem. Vertelde en vertellings-tyd kom naastenby ooreen in verse 8-16. Dié verse vorm die intrige van die verhaal: dit sentreer rondom Daniël se voorneme om nie die koning se kos te gebruik nie, en die gelukkige afloop daarvan in vers 17. Daniël se voorneme lei daartoe dat God sy gawes aan hom en sy vriende skenk.

- 11 Al drie volumes van sy werk (Ricoeur 1984, 1986 en 1988) handel hieroor, alhoewel hy in die laaste twee volumes die konsepte eers volledig beskryf. Verganklike tyd verwys na die tyd waarbinne die karakters in die verhaal leef, soos mense in die werklike wêreld. Verganklike tyd word deur kalenders en horlosies gemeet. Monumentale tyd verwys na die breë uitgestrektheid van tyd wat geskiedenis insluit, maar ook transendeer. Dit kan nie deur mense in die werklike wêreld of karakters in verhale gemeet word nie. Monumentale tyd word in mense se wêreldbeeld vervat. Kulture beskou tyd as lineêr of sirkulêr, spiraalvormig of konsentries. Vertellings word gebaseer op so 'n visie van monumentale tyd, wat in die wêreldbeeld van die geïmpliseerde skrywer gebou is. 'n Beskouing van tyd en geskiedenis lê die vertelling ten grondslag.
- 12 Vergelyk byvoorbeeld Psalm 137 vir Jode se persepsie van die ballingskap, veral vers 5: "As ek jou sou vergeet, Jerusalem, mag my regterhand dan verlam raak".
- 13 Die tydsaanduiding in verse 1-2 dui op uitgestrektheid, in vers 5 op opsomming, in verse 8-13 op bedryf, in verse 14-15 op uitgestrektheid en in vers 21 op uitgestrektheid.

3.2.2 Ruimtelike gegewens

Daniël 1 speel in Jerusalem en Babel af, wat geopolitiese agtergronde vorm.¹⁴ Die enigste ander ruimtelike verwysings is na die tempel van Nebukadnesar se god (v. 2) en die paleis (v. 3). Die tempelgereedskap wat in die Babiloniese god se tempel beland, hou met die verwysing na die twee tempels verband. Die diens wat die jongmanne na hul opleiding moet verrig, word ook aan die tempel gekoppel. Verwysings na Jerusalem en Babel, en die Jerusalemtempel en Marduktempel skep godsdienslike assosiasies.

Melding van ruimte skep 'n *kontras* tussen Jerusalem en Babel (v. 1) wat die geïmpliseerde leser dadelik sou raaksien. Jerusalem het die assosiasie van "vaderland", "geliefde stad" en "tuiste van God se tempel". Babel dra die assosiasie van "veroweraar", "wrede vyand" en "afgodstempel". Asof die verteller die assosiasie wat Babel oproep, wil versterk, gebruik hy die argaïese naam vir die stad, Sinar (v. 2). Sinar dra die assosiasie van die oorsprong van geweld, die land van sonde en simbool van mense se pogings om hul eie paradys op aarde te vestig. Die twee plekname vervul ook 'n dinamiese funksie as die geïmpliseerde leser die kontras tussen vryheid en gevangenskap, en sekuriteit en vernedering daarin lees (Bal 1985:94). Daar bestaan 'n duidelike grens tussen die twee plekname. Verandering van plek het simboliese betekenis. Die Jode word uit Jerusalem weggevoer en leef in die vreemde wêreld van Babel.

Die tempel van die koning se god en die koning se paleis dien as kwalifisering van "Babel". Die verteller gebruik tempel en paleis as plekaanduiding in 'n ironiese sin. Daniël se God wat deur voorwerpe verteenwoordig word, word in die god se tempel geplaas, en Daniël in die paleis (vv. 3 en 21). Die leser kom agter dat Juda se neerlaag volledig is, behalwe vir die mededeling in vers 2: die Here is steeds in beheer. Hy regeer soewerein, al lyk alles hopeloos verlore.

Die verteller is skraap in sy beskrywing van ruimte. Hy bied geen besonderhede oor Jerusalem of Babel, die tempel of die paleis nie. Hy laat die inkleding daarvan aan die verbeelding van sy lesers oor. Die beskrywing is slegs utilitaristies, om assosiasies op te roep en die verhaal "histories" te plaas. Die rede hoekom die verteller min gegewens verskaf, is om die verhaal vinnig te laat verloop. Die ruimte word staties en onveranderd geteken.

14 Vergelyk Malbon (1986:141) se beskrywing van tipes agtergrondgegewens.

3.2.3 Sosiale gegewens

'n Verdere aspek van agtergrondgegewens is die sosio-ekonomiese en politieke gebruike en instellings wat die verhaal ten grondslag lê. Moderne lesers is moontlik soms nie van die betekenis van dié gegewens bewus nie, en word gediskwalifiseer om die verhaal (ten volle) te begryp, omdat hulle nie kennis van die antieke gebruike en instellings het nie.

Die persepsie het in die antieke wêreld van die Ou Nabye-Ooste bestaan dat die god(e) van nasies wat verslaan is, saam met die volk in ballingskap weggevoer is. Deur die Jerusalemtempel se voorwerpe in sy god se tempel te plaas, neem Nebukadnesar die Jode se God gevange. Altans, so dink hy. Die leser weet van beter omdat die verteller hom inlig dat dit juis dié God is wat Jerusalem in Nebukadnesar se hand gegee het.

Dat hofamptenare wat as wyse manne opgelei is en verantwoordelik is om die koning van advies te bedien, is bekend uit buite-Bybelse literatuur (Aalders 1962:42). Die wyse manne het 'n belangrike funksie aan die koninklike hof vervul: hulle was sowel adviseurs as toekomsvoorspellers. Dit het aan wyse manne 'n hoë sosiale status verleen.

Voedsel speel 'n belangrike rol in die vertelling. Die koning beveel dat die kwekelinge sy kos en wyn gebruik. Om van die koning se tafel te eet, het die assosiasie dat die persoon deur die koning begunstig is, in sy diens staan en aan hom lojaal is. Dawid het die nagedagtenis van Absalom geëer deur goed aan sy gebrekkige seun, Mefiboset, te doen (2 Sam. 9). Hy doen dit deur Mefiboset van sy tafel te laat eet (2 Sam. 9:7). Daniël besluit om nie van die koning se tafel te eet nie, om sy loyaliteit aan God te betoon.

3.3 Karakters in die verhaal

Die verteller beskryf nie sy karakters in Daniël 1 direk nie. Hy skryf min oor hul gevoelens, motiewe en gedagtes.¹⁵ Hy beskryf slegs die gebeure soos enigeen wat van buite na die gebeure kyk, dit sou raaksien. Hy verwys na hul voorkoms (vv. 10, 13 en 15), maar beskryf nie enige besonderhede nie.

Berlin (1983:23) maak nie slegs die onderskeid tussen plat karakters en ronde karakters maak nie. Sy onderskei eerder tussen die volledige ("full-fledged") karakter (dit is die ronde karakter), die tipe of stereotipe (dit is die plat karakter), en die agent wat as funksionaris optree.

15 Alhoewel die verteller van Daniël se voorneme om hom nie met die koning se kos te verontreinig vertel, verduidelik hy nie wat sy motief(we) was nie. Was sy besluit godsdienstig, polities of godsdienstig-polities gemotiveer?

Die verhaal in Daniël 1 is baie kort, en laat min ruimte vir karakterisering. Tog kom 'n redelike aantal karakters daarin voor: koning Jojakim van Juda, koning Nebukadnesar van Babel, die hoofpaleisbeampte en opsiener, Daniël en die drie ander Jode, 'n groter groep Judeërs wat vir opleiding gewerf is, die ander jongmanne wat die opleiding ondergaan het en die wyse manne aan die hof (in v. 20 word na hulle as “townenaars” en “voorspellers” verwys — NAV se vertaling).

Belangrik in die kortverhaal is die konflik wat tussen karakters ontstaan. Dit bou die spanningslyn waaruit die intrige bestaan. Werkwoorde in dié verhaal het meer met aksie of transformasie as toestand te doen. Dit is die rede hoekom baie min van die gemoedstoestand of innerlike ervaring van die koning (en die ander karakters) gesê word.

In die eerste verhaal word baie van die aksies en woorde van die *koning* (en sy twee verteenwoordigers wat as skadubeelde van hom dien) en *Daniël* (wat verteenwoordigend vir sy drie vriende optree) gemaak. Om dié rede kan die twee karakters as volledige karakters dien. Die hoofpaleisbeampte en opsiener en drie vriende dien dan om dié twee karakters verder uit te bou.

Koning Jojakim word slegs kursories in verse 1 en 2 genoem, as deel van die historiese plasing. Die verteller skets hom as 'n stereotipe (of simbool). Hy verteenwoordig die Joodse volk wat deur die Babiloniese magte oorwin en weggevoer word.

Koning Nebukadnesar is 'n hoofrolspeler. Hy is die oorwinnaar wat die Here se volk en tempelvoorwerpe wegvoer.

Daniël speel die hoofrol in die verhaal. Hy is met sy voorneme (v. 8) verantwoordelik vir die intrige, sowel as vir die oplossing daarvan (met die hulp van God — v. 9). As protagonis tree hy as dubbelganger vir God op. Dit is moontlik een van die redes hoekom die geïmpliseerde skrywer nie die religieuse assosiasie van sy voorneme om hom nie met die koningskos te verontreinig, uitspel nie. Die geïmpliseerde leser sou die assosiasie dadelik raaksien omdat hy Daniël met sy God identifiseer. Dat Daniël as dubbelganger optree, maak sy optrede vir 'n JHWH-gelowige voorspelbaar. Net soos die leser God se optrede antisipeer omdat Hy volmaak goed en reg is, so antisipeer hy korrek hoe Daniël optree. Die Daniëlkarakter is 'n statiese figuur in Daniël 1 (Powell 1990:55).

Soos Daniël dubbelganger van God is, is Nebukadnesar dubbelganger van Babel se gode. Dié afleiding word gemaak uit die rol wat die verteller aan God en Nebukadnesar toeken. Dit kom ooreen met die waardes of oortuigings in die verhaal, naamlik God se soewereiniteit wat ook oor Babel se gode en konings strek, en die gelowige se verantwoordelikheid om aan God getrou te bly.

Die *hoofpaleisbeampte*, wat moontlik die naam Aspenas het,¹⁶ speel 'n belangrike rol.¹⁷ So ook die *opsiener*. Hul rolle word egter deurgaans in verband met die koning se opdragte gebring. Die uitsondering is as die opsiener die proefneming toelaat, maar die argument is reeds gevoer dat hy dit doen omdat Daniël hom oortuig dat dit die uitvoering van die koning se opdrag die beste sal dien. Om dié rede word hier nie veel aandag aan hul karakterisering gegee nie. Hierdie karakters is bloot agente wat nodig is om die intrige sy gang te laat gaan.

Van die groter groep *Judeërs* wat vir opleiding geselekteer is, weet ons niks meer as dat die vier vriende uit hul geledere gekom het nie. Die vier vriende word van die groter groep onderskei omdat hulle deur hul getrouheid God se guns geniet. Dat hulle God se guns geniet, het met Daniël se keuse te doen om hom nie met koningskos te verontreinig nie. Die groter groep wat die kwekelinge uitmaak, speel ook 'n kontrasterende rol: die vier Jode lyk na tien dae beter as die jongmanne wat voorkoms en gesondheid betref. En die Jode vertoon tydens die eksaminering baie beter as hulle (vv. 15 en 19). Dié twee groepe vervul die funksie van agente.

Dieselfde geld van die *wyse manne* wat reeds aan die koningshof diens doen. Daar is slegs 'n sydelingse verwysing in vers 20 na hulle (in teenstelling met hoofstuk 2 wat rondom wyse manne gekonstrueer is). En weer eens dien hulle om die kontras tussen die vier Jode en die algemene klas van wyse manne aan die hof aan te dui: die Jode vertoon tien maal beter as hulle in hul werk.

Daar is nog twee karakters in die teks: die *god van Nebukadnesar* wie se tempel in Sinar is, en die *God van die Jode* wie se tempel in Jerusalem van die tempelvoorwerpe beroof word. Waar pas hulle in? Die enkele verwysing na die god van Nebukadnesar word in direkte verband met die feit gebring dat dit die God van Israel is wat die stad en tempelvoorwerpe in Nebukadnesar se hande gee. Die Babiloniese koning meen dit is die werk van sy god, en hy eer sy god deur die tempelvoorwerpe in sy god se tempel te plaas. Dis ironies dat dié god deur Israel se God geneutraliseer word. Die Here het die tempelvoorwerpe in Nebukadnesar se hande gegee.

16 Die Nuwe Vertaling van die Nederlandse Bybelgenootskap vertaal "Aspenas" met "hofmaarschalk" (Aalders 1962:42).

17 Vergelyk Berlin (1983:143) se opmerking dat naamgewing altyd 'n belangrike merker in die diskoers is. Die feit dat dié karakter moontlik met 'n eienaam geïdentifiseer word, dui daarop dat hy 'n belangrike figuur is. Of moontlik is "Aspenas" 'n titel, wat ook op sy belangrikheid aan die hof dui.

Dat die verteller na die god van Nebukadnesar verwys, staan moontlik in verband met die naamsverandering van die vier Jode. Dit kom ooreen met die verbintenis van die Jode se God met hul teofore name.

Die god van Nebukadnesar dien in Berlin se terme as 'n agent. Die agent is die uitvoerder van aksies wat noodsaaklik vir die ontwikkeling van die intrige is. Die verteller bied egter so min inligting aan dat die agent nie as 'n karakter geteken word nie (Berlin 1983:27).

In dié verhaal speel God 'n aktiewe rol. Daar is reeds na die funksie van die werkwoord ׁל met God as handelende subjek verwys. Daar word min van God as karakter in Daniël 1 gesê. Wat wel gesê word, is egter bepalend vir die gang van die verhaal. Die skrywer hoef nie meer te sê nie. Deur wat hy gesê het, het hy die gang en uitkoms van die verhaal bepaal. Hy het gesê: die Here gee Jerusalem in Nebukadnesar se hand (v. 2); God maak die hoofpaleisbeampte gunstig gesind teenoor Daniël (v. 9); God gee aan die vier Jode verstand, wysheid en insig (v. 17); God gee ook aan Daniël die vermoë om drome en visioene uit te lê. Dit is die krag wat die verhaaldebeure aan mekaar bind.

Die res van die verhaal vertel hoe Nebukadnesar die tempelgereedskap van die Jode se God in sy god se tempel plaas. Hy is onder die indruk dat dit sy god is wat aan hom die oorwinning oor Jerusalem gegee het. Nebukadnesar gee opdrag dat jongmanne gesoek moet word wat as wyse manne opgelei kan word. Hy eksamineer die jongmanne, en stel die bestes onder hulle as hofamptenare aan. Weer eens is hy onder die indruk dat dit sy opleiding (en kos) is wat wysheid vir die jongmanne bring. So gebruik die skrywer die karakter van God om die ironie te skets tussen Nebukadnesar se gewaande idees en die werklikheid wat deur God bepaal word. En dit terwyl die skrywer slegs drie maal na God verwys. Dié drie verwysings bepaal die hele verhaal.

As Daniël sy besluit neem om hom nie met die koning se kos te verontreinig nie, gaan dit ook om God. Die intrige rondom die onaanvaarbare voedsel en die groentedieet staan in diens van Daniël se lojaliteit aan God.

Die verteller skets sy karakters deur die effektiewe gebruik van kontrastering. Hy kontrasteer die God van Juda met die god van Nebukadnesar, die hoofpaleisbeampte met die amptenaar, en Daniël (en sy vriende) met die ander jongmanne (v. 19), asook met die ander wyse manne (v. 20). Verder kontrasteer die verteller die optrede van die koning met die aanvaarbare norm, wat deur die verteller se evaluerende gesigspunt bepaal word. Hy deel die aanvaarbare norm met sy geïmpliseerde lesers, die Jode in krisis. Hy hoef niks by te voeg by die inligting dat die koning die tempelvoor-

werpe in sy god se tempel geplaas het, of die kos en wyn van sy tafel aan die jongmanne beskikbaar gestel het nie. Die koning se optrede vorm onmiddellik 'n kontras met die aanvaarbare norm, en word deur die geïmpliseerde lesers herken.

Die karakters dra die verteller se sin en waardes aan die leser oor. Dit gebeur sonder dat die waardes in woorde uitgedruk word. In Daniël 1 gebeur dit deurdat die verteller God se gesigspunt as normatief, die aanvaarbare norm, aanvaar. Die waardes waarbinne sy verhaal afspeel, is die waardes wat Jode aan God toegeskryf het. Die geïmpliseerde leser aanvaar dié waardes onvoorwaardelik omdat dit aan God verbind word. Hy glo wat die verteller sê omdat die verteller se teologiese uitgangspunt die verloop van die verhaal bepaal.

Dit is ook die verteller se gebruik van God se gesigspunt wat die leser daartoe lei om met Daniël (en sy vriende) simpatie te hê. Dié simpatie word gedeel met enigiemand met wie Daniël simpatie het. Die leser is bly oor die amptenaar wat Daniël se versoek tot 'n eksperiment toestaan, maar ongeduldig met die hoofpaleisbeampte wat dit nie doen nie.

3.4 Intrige¹⁸

Daniël 1 bevat 'n intrige-binne-'n-intrige, of 'n storie in 'n storie. Die sentrum van die intrige sentreer rondom die koning se verskaffing van kos en wyn vir die kwekelinge en Daniël se besluit om dit nie te gebruik nie. Die verhaal word vertel sonder om direk aan te toon wat die verband met die agtergrond is waarteen dit vertel word. Dié agtergrond is die opleiding en aanstelling van hofamptenare. Die vereistes vir hofamptenare sluit (mantiëse) wysheid in, wat met die uitleg van drome en visioene verbind word.

Die implikasies van die intrige (vv. 8-16) is dat getrouheid aan God tot Daniël en sy vriende se beloning lei. Getrouheid word gesimboliseer in die besluit om ter wille van kultiese reinheid die koning se kos te weier. Die vier Jode kry wysheid en insig as beloning vir hul getrouheid aan God. En Daniël ontvang verder ook die gawe om drome en visioene uit te lê.

Daar bestaan 'n duidelike verband tussen die voedselintrige en die seleksie van die koning se hofamptenare. Die verband word slegs geïmpliseer sonder dat dit uitgespel word. Daar word nie duidelik genoem dat Daniël se weiering van die koning se kos en wyn tot die beloning in die vorm van aanstelling as hofamptenaar lei nie.

18 "Intrige" is die vertaling van "plot".

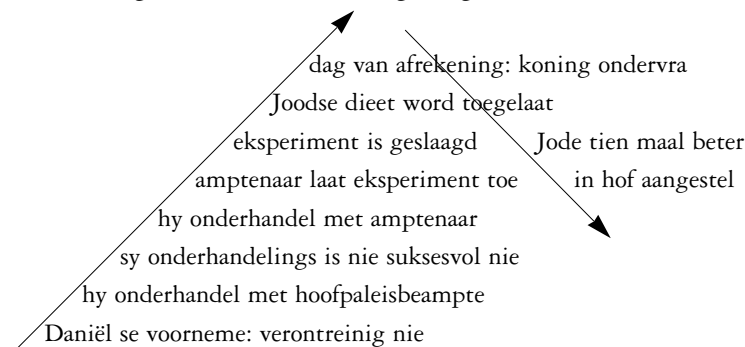
Die rol van dialoog in die ontwikkeling van die intrige is belangrik. Daardeur word die aksie vertraag, en die spanning laai op. Dialoog vind plaas tussen Daniël en die hoofpaleisbeampte (v. 8c), tussen die hoofpaleisbeampte en Daniël (v. 10a), en tussen Daniël en die amptenaar (v. 11a).

Die volgende vraag is: hoe word die gebeure deur die geïmpliseerde skrywer aangebied? Wat probeer hy met sy organisering van die verhaal sê? Die verteller se verwysings na God se ingrype wat op strategiese plekke in die verhaal voorkom, is beslissend in die ontwikkeling van die intrige. Nie alle gebeure in die verhaal is ewe belangrik nie. Die verwysings na gebeure wat met God te doen het, is kernbelangrik. Deur Juda se God en Nebukadnesar se god met mekaar te kontrasteer, bepaal die verteller die toonaard waarin die verhaal afspeel. Dit gaan in die vertelling om God se almag wat aan die hand van gebeure in een van sy kinders se lewe gedemonstreeer word.

Intrige bevat konflik en oplossing. Die konflik in Daniël 1 handel oor kos, en ontstaan tussen Daniël en die koning. Daniël is egter so ver van die koning verwyder dat hy met die koning se verteenwoordigers moet onderhandel. Hulle tree as middelgangers op. Die konflik word veroorsaak deur Daniël se voorneme om hom nie met die kos te verontreinig nie. Dié besluit bring Daniël in direkte konflik met die hofgebruik sowel as die koning se eksplisiete opdrag. Die implikasies van die konflik is verreikend. Indien die koning oor Daniël se besluit ingelig was, sou hy dit as opstandigheid beoordeel het. En Daniël sou met sy lewe daarvoor betaal.

Daniël se voorneme verander hom in die verhaal se protagonis. Die protagonis is die karakter wat hom aan God se kant skaar. Die protagonis identifiseer hom met God se gesigspunt.

Die intrige kan skematies soos volg voorgestel word:

Ek meen nie dat die Daniëlverhale (Dan. 1-6) in die ware sin van die woord episodies verloop nie. Die een verhaal is nie van 'n ander afhanklik nie. Tog is dit nodig dat die navorser al ses verhale saamlees, om die betekenis van die verhale in breër perspektief te plaas.

4. SLOT

Ten slotte, die Daniëlverhaal (Dan. 1) sê: God is in beheer van wat met sy volk gebeur. Hy regeer soewerein. Waar sy kinders is, is Hy. En sy kinders is daar omdat Hy hulle daar plaas. Sy volk het 'n verantwoordelikheid om Hom te dien en te eer, selfs in 'n vreemde land van ballingskap. Hy gebruik hulle daar. En Hy seën hulle daar. Hy is die groot God!

BIBLIOGRAFIE

AALDERS G CH

1962. *Daniël. Commentaar op het Oude Testament*. Kampen: Kok.

BAL M

1985. *Narratology: introduction to the theory of narratology*. Toronto: University of Toronto Press.

BERLIN A

1983. *Poetics and interpretation in Biblical narrative*. Bible and Literature Series. Sheffield: Almond Press.

BRUEGGEMANN W

1997. *Cadences of home. Preaching among exiles*. Louisville, Kentucky: Westminster John Knox Press.

CHATMAN S

1990. *Coming to terms: the rhetoric of narrative in fiction and film*. Ithaca: Cornell University Press.

COLLINS J J

1977. *The apocalyptic vision of the book of Daniel*. Harvard Semitic monographs 16. Missoula: Scholars Press.

GENETTE G

1980. *Narrative discourse: an essay in method*. (Translated by J.E. Lewin.) Ithaca: Cornell University Press.

HUMPHREYS W L

1973. A life-style for Diaspora: a study of the tales of Esther and Daniel. *Journal of Biblical Literature* 92:211-223.

JOUBERT W H

1979. Power and responsibility in the Book of Daniel. Unpublished D.Th. dissertation, University of South Africa, Pretoria.

KINGSBURY J D

1984. The figure of Jesus in Matthew's story: a literary-critical probe. *Journal for the Study of the New Testament* 21:3-36.

MALBON E S

1986. *Narrative space and mythic meaning in Mark*. San Francisco: Harper & Row.

MIJNHARDT F

1996. *Apokriewe van die Ou Testament*. Pretoria: J. L. van Schaik.

POWELL M A

1990. *What is narrative criticism? Guides to biblical scholarship*. New Testament series. Minneapolis: Fortress Press.

RICOEUR P

1984. *Time and narrative*. Volume 1. Chicago: University of Chicago Press.

1986. *Time and narrative*. Volume 2. Chicago: University of Chicago Press.

1988. *Time and narrative*. Volume 3. Chicago: University of Chicago Press.

ROBERTSON D

1977. *The Old Testament and the literary critic*. Philadelphia: Fortress.

USPENSKY B

1973. *A poetics of composition: the structure of the artistic text and typology of a compositional form*. Berkeley & Los Angeles: University of California Press.

WILLS L M

1990. *The Jew in the court of the foreign king. Ancient Jewish court legends*. Minneapolis: Fortress Press.

Trefwoorde

Ou-Testamentiese eksegesi

Daniël 1

Narratologie

Keywords

Old Testament exegesis

Daniel 1

Narratology